

lui în calitate de moștenitori — mărturisesc că au fost mințați de impulsul de a se elibera de dependența în care îi punea postura de salariați, de dorința de a-și decide singuri destinul și de intenția de a realiza ceva deosebit și palpabil prin forțe proprii. Cu siguranță că situația reală este mult mai complexă decît reiese din aceste declarații și autorul însuși se sizează cu multă pertinentă unele aspecte complementare, cum ar fi cariera școlară și profesională a subiecților, precum și alte date biografice relevante.

În concluzie, se poate aprecia că lucrarea lui Michel Amiot prezintă un cert interes pentru toți cei care doresc să cunoască mai îndeaproape această lume deosebită a patronilor de firme mici și mijlocii, o lume fascinantă prin complexitatea și frământările ei, o lume ale cărei personaje acoperă o largă gamă de tipologii și destine, o lume în continuă schimbare, printr-un impresionant număr de eșecuri și falimente, compensate însă mereu printr-un număr și mai mare al celor care își încearcă șansa și-si riscă agoniseala în scopul atingerii unui statut atît de blamat și de rivnit: acela de patron.

Traian Rotariu

Putting People First. Sociological Variables in Rural Development*
(edited by Michael M. Cernea), Published for the World Bank,
Oxford University Press, Second Edition Revised and Expanded, 1991

Procesul de dezvoltare planificată a spațiului rural constituie, în ultimii ani, o prioritate a programelor care își propun accelerarea progresului economic în domeniul agricol. Orice proiect de dezvoltare în acest domeniu reprezintă o modalitate de intervenție operațională care, plecînd de la evaluarea unor priorități, își propune adoptarea unor strategii de acțiune avînd ca scop schimbarea socială controlată.

Dat fiind, însă, caracterul eminent „tehnocratic” al oricărui proiect de dezvoltare, obiectivele sale cu caracter tehnic și natura intervenției financiare pe care o implică, planificatorii tind, adeseori, să ignore beneficiarul de bază al dezvoltării: *factorul uman*. Pentru acest motiv, de multe ori programele de dezvoltare se soldează cu eșecuri, ignorarea variabilelor socioculturale și concentrarea prioritară asupra aspectelor tehnice reprezentînd un factor de eroare constantă. De aceea, rolul sociologilor în acest proces se impune, în mod imperativ, cu atît mai mult cu cît, prin natura sa, procesul de evaluare și intervenție sociologică reprezintă un efort nemîijlocit constructiv, orientat spre acțiune și schimbare socială.

Propunîndu-și dezbateră acestei problematice complexe a dezvoltării planificate a ruralului, în centrul căreia trebuie să se situeze, ca variabilă fundamentală, factorul uman. Lucrarea editată de sociologul american de origine română Michael M. Cernea **, apărută pînă acum în două ediții 1985—1991 sub auspiciile prestigioasei edituri Oxford University Press, reprezintă una dintre contribuțiile fundamentale ale domeniului la nivel internațional, care, elaborînd concepte, modele și metodologii inedite, evidențiază o nouă și deosebit de pertinentă perspectivă de abordare a intervențiilor în scopul dezvoltării planificate.

Punctul esențial al lucrării îl reprezintă ideea că centrul și finalitatea oricărui efort de dezvoltare trebuie să-l reprezinte populațiile, culturile și societățile, imperativ care, în prezent, nu mai reprezintă nu sîmplu slogan cu valențe umaniste, ci o solicitare practică fermă, generată de conștientizarea progresivă de către planificatori, a rolului absolut necesar

* A evalua mai întîi oamenii. Variabile sociologice în dezvoltarea rurală

** Michael M. Cernea și-a început cariera științifică în România desfășurînd activități didactice și de cercetare în cadrul Universității (unde a obținut titlul de doctor) și al Institutului de Filosofie al Academiei din București. După o carieră științifică notabilă întreprinsă în domeniul sociologiei (cele rurale, îndeosebi) românești, a părăsit România în anul 1974, stabilîndu-se în S.U.A. A devenit ulterior bursier în cadrul Centrului pentru Studii Avansate în domeniul Științelor Sociale de pe lângă Universitatea din Stanford iar în prezent lucrează în calitate de consilier principal la Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare, unde își continuă preocupările de cercetător și autor sau editor al numeroase lucrări de prestigiu în domeniul sociologiei dezvoltării rurale, mass-media, difuzării inovațiilor, cercetării evaluative etc. De asemenea, în aceeași calitate, a condus mai multe investigații sociologice asupra eficienței proiectelor de dezvoltare într-o serie de țări printre care Algeria, India, Mexico, Senegal, Tanzania, Tailanda, etc. În anul 1991, ca o recunoaștere a meritelor sale științifice, a fost ales membru corespondent al Academiei Române.

al activității de identificare și minuire a variabilelor socioculturale. O asemenea solicitare implică responsabilități distincte pentru sociologi (antropologii sociali) care nu numai că trebuie să ansambleze aceste variabile în proiectele de dezvoltare, dar trebuie să se implice activ în munca operațională de inginerie socială, prin considerarea trebuințelor umane, a modalităților de producție și organizare socială, a modelelor culturale ale populației, ca factori (seturi de factori) indispensabili ai schimbării induse a mediului rural sau agricol.

Întreaga lucrare reprezintă o ilustrare fundamentală a acestui punct de vedere, cele 13 capitole ale ei*, semuate de personalități prestigioase ale sociologiei, antropologiei sociale și altor discipline înrudite (psihologie, politologie, administrație etc.), la nivel internațional, făcând demonstrația practică a ideii că, departe de a constitui singurele pirghii cu adevărat viabile în procesul de dezvoltare planificată a ariilor rurale, intervențiile financiare, pot deturna, adeseori, sensul real al acestei dezvoltări, limitând procesul natural de creare internă a resurselor și generând multiple efecte „perverse” (modificarea funcționalității structurii socio-economice, schimbarea comportamentului inovativ, apariția a noi costuri, riscuri și dorințe etc.).

Structurată în zece părți tematice, dintre care șase dedicate dezbaterii unor aspecte practice ale activității de identificare și minuire a variabilelor sociale, economice și culturale în proiectele de dezvoltare planificată pentru ocupații, infrastructuri și domenii distincte ale ariei rurale (irigație, așezări, șeptel, pescuit, împădurire, căi rutiere) și patru având ca scop principal evidențierea avantajelor și limitelor unor modele, tehnici și strategii de intervenție sociologică (probleme legate de instituționalizarea rolului sociologului în activitatea de dezvoltare planificată, de participarea sa în cadrul organizațiilor locale, aspecte vizând procesul de recoltare și evaluare a datelor); lucrarea dezvoltă, în mod succesiv, experiența acumulată de autori în munca operațională și de cercetare în domeniul elaborării și aplicării organelor de dezvoltare rurală planificată.

Așa acum subliniază editorul lucrării, următoarea problematică a orientat în mod constant, pe autori pentru a asigura volumului coerență și unitate tematică: **a. organizarea socială a sistemelor de producție** (evidențierea trăsăturilor socioculturale și a modelelor de organizare socială specifice diferitelor sectoare ale activității agricole, implicit a categoriilor de populație din cadrul lor); **b. tipologia proiectelor de dezvoltare** (utilizarea taxonomiei proiectelor în funcție de subsectoare agricole distincte, care solicită însă, pe de altă parte, tratamente similare din punct de vedere al tipului de informație socială, al procedurilor de implementare, al măsurilor organizaționale ș.a.); **c. stadiile dezvoltării unui proiect** (utilizarea paradigmei ciclului: identificare, pregătire, evaluare, implementare, supraveghere și evaluare critică post-factum).

Beneficiind de o solidă experiență dobândită ca urmare a aplicării mai multor proiecte de dezvoltare elaborate sub egida Băncii Internaționale pentru Reconstrucție și Dezvoltare, cartea pe care o semnalăm are o excepțională valoare pentru specialiștii din țara noastră preocupați de problemele teoretice și practice ale activității de dezvoltare planificată în general, și a ariilor rurale în special, oferind, un ghid cu valențe euristice pentru eforturile sociologilor români de a se implica în mod mai activ în munca operațională solicitată de nevoile cercetării orientate în direcția dezvoltării și schimbării sociale.

Dr. Sorin M. Rădulescu

* 1. Michael M. Cernea, *Cunoașterea sociologică în proiectele de dezvoltare*; 2. E. Walter Goward Jr. *Schimbarea tehnică și socială în regiunile irigate în mod obișnuit. Reguli, roluri și repunerea în drepturi a oamenilor*; 3. Benjamin U. Bagadion și Frances F. Korten, *Dezvoltarea organizațiilor irigatorilor. O abordare a procesului de învățare*; 4. David M. Freeman și Max L. Lowdermilk, *Legături organizaționale la nivel mediu în proiectele de irigare*; 5. Thayer Scudder, *Un cadru de referință sociologic pentru analiza noilor așezări rurale*; 6. Neville Dyson-Hudson, *Sisteme de producție pastorală și proiectele de dezvoltare a șeptelului: O perspectivă est-africană*; 7. Richard B. Pollnac, *Caracteristici sociale și culturale ale dezvoltării pescuitorului la scară redusă*; 8. Raymond Noronha și John S. Spears, *Variabile sociologice în tipul de proiect pentru silvicultură*; 9. Michael M. Cernea, *Elemente alternative ale organizării sociale care sprijină strategiile de împădurire*; 10. Cynthia C. Cook, *Analiza socială în proiectele vizând căile de transport în mediul rural*; 11. Conrad Phillip Kottak, *Când oamenii nu sint pe primul loc. Cîteva învățăminte sociologice pe baza unor proiecte realizate*; 12. Norman Uphoff, *Adecvarea proiectelor la oameni*; 13. Robert Chambers, *Metode vizind accesul direct la culegerea informației sociale pentru proiectele de dezvoltare rurală*.